

Classica et Christiana, 16/1, 2021
Rezumate/Riassunti/Abstracts

“SYNODITA”: ¿COMPAÑERO DE VIAJE O CENOBITA?

Patricia Ana ARGÜELLES ÁLVAREZ

(Dpto. Prehistoria, Arqueología e Historia Antigua, Grupo de investigación ATAEMHIS, Universidad de Salamanca)

Keywords: *Synodita, fellow traveler, cenobite, Ancient Age, Late Antiquity.*

Abstract: *“Synodita”: fellow traveler or cenobite? This work analyzes the origin of the term “synodita” from its primitive Greek meaning, to the Latin derivation and subsequent changes in the interpretation. Through the exegesis of its use in ancient and Late Antiquity sources, the aim is to justify how the various readings have been as disparate as a travel companion, guildmate or cenobite.*

Cuvinte-cheie: *tovarăş de drum, cenobit, epoca antică, antichitate târzie.*

Rezumat: *“Synodita”: tovarăş de drum sau cenobit? Acest studiu analizează originea termenului „synodita” de la sensul său primitiv grecesc la derivarea latină și modificările ulterioare ale sensului. Prin exegeza utilizării sale în sursele antice clasice și târzii, scopul este de a justifica divergențele întâlnite în diversele lecturi – tovarăş de drum, tovarăş de drum sau cenobit.*

**LES VICARII DANS LA PARÉNÉTIQUE TARDO-
ANTIQUE : DES ICÔNES MORALES DE LA
DOULOLOGIE CHRÉTIENNE**

Marianne BÉRAUD

(Membre associée du laboratoire Archimède (UMR 7044),
Université de Strasbourg, France)

Keywords: *uicarius, slavery, paranoetic, predication, heretics, humility, Augustine, John Chrysostom, Late Antiquity.*

Abstract: *The uicarii in paranoetic preaching in Late Antiquity: moral icons for the Christian doulologia. The uicarius – that is to say the slave who belonged to another slave – was viewed as an ignominious person since the*

Republican period. However uicarii were shown as virtuous exempla by Christian theology in the 4th century AD. It is to be noticed they were quoted as an example by numerous moral, exhortative passages of paranoetic patristic. In the Christian doulologia (speech about slaves), vicariat came to the rescue of the orthodox faith. In Augustine's sermons, uicarii were hold up to flocks as models of humility. The message preached by Augustine proved that vicariat was an antidote against Donatist heretics in Africa. In John Chrysostom's opinion, slaves of slaves were paragon of good Christian.

Cuvinte-cheie: uicarius, sclavie, parenetic, predică, eretic, umilință, Augustin, Ioan Hrisostom, Antichitatea Târzie.

Rezumat: Vicarii în predica parenetică în Antichitatea Târzie: *icoane morale în predica creștină despre slujire*. Vicarius – adică sclavul care aparținea altui sclav – a fost privit ca o persoană infamă încă din perioada republicană. Cu toate acestea, uicarii au fost dați ca exemple virtuose de teologia creștină a secolului al IV-lea d.Hr., respectiv în numeroase pasaje morale, exortative, din patristica parenetică. În predicile lui Augustin, uicarii sunt înfățișați ca modele de umilință. Mesajul predicat de Augustin dovedește că vicariatul era un antidot împotriva ereticilor donatiști din Africa. În opinia lui Ioan Hrisostom, sclavii sclavilor erau paradigma bunului creștin.

LA TEOLOGÍA NEOPLATÓNICA EN DE DOCTRINA CHRISTIANA. DESCUBRIR Y COMUNICAR A DIOS EN LA EXÉGESIS

Claudio César CALABRESE, Ethel JUNCO
(Departamento de Humanidades, Universidad Panamericana,
México)

Palabras claves: neoplatonismo, San Agustín, teología, Escritura, signo lingüístico, exégesis, sentido literal, sentido figurado.

Resumen: En nuestro artículo presentamos la obra De doctrina christiana como culminación teológica, en clave exegética, de la visión neoplatónica del mundo, que san Agustín expresa en los diálogos de Cassiciaco. Exploramos cómo la tradición comenzada por Platón, que coloca los cimientos de las condiciones intelectuales y lingüísticas para fundamentar un discurso sobre Dios, aunque en el ámbito inmanente de la physis, ilumina ahora una comprensión de Dios trascendente e inefable. San Agustín dio un paso fundamental respecto del De dialectica y De magistro, pues, a partir de la semiótica del primero y de la teoría del conocimiento del segundo, estableció una filosofía del lenguaje como modo de sostener los alcances de la exégesis bíblica. La experiencia agustiniana de lectura de la Escritura,

que ofrece praecepta para distinguir el sentido literal del figurado y herramientas para comprender el segundo, busca descubrir y comunicar a Dios.

Keywords: neoplatonism, St. Augustine, theology, Scripture, linguistic sign, exegesis, literal meaning, figurative meaning.

Abstract: *The neoplatonic theology in De doctrina christiana. Discover and communicate God in exegesis.* In our paper we present the work De doctrina christiana as the theological culmination, in an exegetical key, of the Neoplatonic vision of the world, which Saint Augustine expresses in the dialogues of Cassiciaco. We explore how the tradition begun by Plato, which lays the foundations of the intellectual and linguistic conditions to base a discourse on God, although in the realm of immanent physis, now illuminates a transcendent and ineffable understanding of God. Saint Augustine took a fundamental step with respect to De dialectica and De magistro, since, starting from the semiotics of language as a way of sustaining the scope of biblical exegesis. The Augustinian experience of reading Scripture, which offers praecepta to distinguish the literal sense from the figurative and tools to understand the second, seeks to discover and communicate God.

**“TRICHORA SUB ALTARIA”: L’ALTARE TRICORO
DELLA BASILICA NOVA DI CIMITILE. PROBLEMI
ESEGETICI ED EVIDENZE LESSICALI NELLA
RICOSTRUZIONE DELL’ABSIDE PAOLINIANA**

Maria Carolina CAMPONE

(Dipartimento Umanistico, Accademia Militare “Nunziatella”, Napoli,
Italia)

Keywords: trichora apse, Paulinus of Nola, early Christian architecture.

Abstract: *“Trichora sub altaria”: the tricolor altar in the basilica nova in Cimitile. Exegetical problems and lexical evidence in the reconstruction of the paolinian apsis.* The correct translation of a passage by Paulinus of Nola (Ep. 32, 10) sheds light on the characteristics of the basilica nova which he had in Cimitile (Naples) and, more generally, on early Christian architecture. The comparative analysis of written sources and archaeological evidence – a unicum of extraordinary importance for the basilica complex founded by the saint – constitutes an essential opportunity to get to know the early Christian art and Paulinus’ thought, provided, however, not to make mistakes the translation, which do not allow a correct understanding of the text.

Cuvinte-cheie: *absida trioncă, Paulinus de Nola, arhitectură creștină timpurie.*

Rezumat: *“Trichora sub altaria”:* **altarul triconc din basilica nova din Cimitile. Probleme exegetice și dovezi lexicale în reconstrucția absidei pauline.** Traducerea corectă a unui pasaj de Paulinus de Nola (Ep. 32, 10) aruncă o lumină asupra caracteristicilor bazilicii nova pe care a fondat-o la Cimitile (Napoli) și, în general, asupra arhitecturii creștine timpurii. Analiza comparativă a surselor scrise și a dovezilor arheologice – un unicum de o importanță extraordinară pentru complexul bazilical întemeiat de sfânt – constituie o oportunitate esențială de a cunoaște arta creștină timpurie și gândirea lui Paulinus, cu condiția, totuși, să nu se greșească traducerea, care, altfel, nu permite o înțelegere corectă a textului.

ALL'OMBRA DEL CAMPANILE, MEMORIA DEL PARADISO. LUOGHI E INTERPRETAZIONE SECOLARE DI 'COMPONENTI' LITURGICI DEL PAESAGGIO

Saverio CARILLO

(Università degli Studi della Campania “Luigi Vanvitelli”, Italia)

Keywords: *paradise, bell, bell tower, Paulinus of Nola, garden and urban landscape.*

Abstract: *In the shadow of the bell tower, memory of Paradise. Places and secular interpretation of liturgical ‘components’ of the landscape.* Western tradition attributes to Paulinus of Nola the invention of the bell and above all its liturgical use. Paulinus, a significant figure of Christianity in the 4th and 5th centuries, having carried out intense building activity, has left to Cimitile with archaeological traces, on which, over the centuries, further constructions have been stratified. The Bell Tower of the Monumental Complex of Cimitile is considered to be the first of Christianity. In the nearby Nola, the Campanile of the Carmine Church in the second half of the nineteenth century was completed with a crowning in “riggiolo” in the shape of the primitive bell. The first bell, according to tradition, composed foils of hoe tied with leather laces. The same agricultural tool recalled Paulinus, when in Africa gardener by when, he underwent voluntary imprisonment to redeem and to save the son of a widow, brought to Africa by the Vandals. In memory of the return of Bishop Paulinus from his imprisonment in Africa to Nola, the Festa dei Gigli is celebrated every year.

Cuvinte-cheie: *rai, clopot, clopotniță, Paulinus de Nola, grădină și peisaj urban.*

Rezumat: *În umbra clopotniței, memoria raiului. Locuri și interpretarea laică a „componentelor” liturgice ale peisajului.* Tradiția occidentală atribuie lui Paulinus de Nola invenția clopotului și mai ales utilizarea liturgică a acestuia. Paulinus, o figură semnificativă a creștinismului în secolele al IV-lea și al V-lea, a desfășurat o activitate intensă de construcție la Cimitile, dovedită de urme arheologice, care, de-a lungul secolelor, au fost suprapuse de alte construcții. Clopotnița complexului monumental din Cimitile este considerată cea dintâi construcție de acest gen între monumentele creștinismului. În Nola din apropiere, clopotnița Bisericii Carmine din a doua jumătate a secolului al XIX-lea a fost completată cu coroane în „riggiole” în formă de clopot primitiv. Potrivit tradiției, primul clopot era compus din folii de săpă legate cu șireturi de piele. Același instrument agricol l-a amintit Paulinus atunci când era grădinar în Africa și s-a supus închisorii voluntare, pentru a răscumpăra și a salva fiul unei văduve, adus în Africa de vandali. În memoria întoarcerii episcopului Paulinus din închisoarea sa în Africa la Nola, în fiecare an se sărbătorește Festa dei Gigli.

LO VEGETAL Y LO DIVINO: PRODIGIOS, PODER Y PROPAGANDA EN EL IMPERIO ROMANO

Noelia CASES MORA

(Facultad de Filosofía y Letras, Universidad de Alicante, España)

Keywords: *arboreal prodigies, propaganda, imperial power, divine legitimation.*

Abstract: *Vegetation and divinity: prodigies, power and propaganda in the Roman Empire.* This paper analyses the imperial prodigies linked with trees that are collected by ancient sources. Researching his role in the religious propaganda developed by roman emperors in order to justify their power can increase knowledge about the behaviour of the imperial legitimation mechanisms, particularly when the dynastic continuity is broken.

Palabras clave: *prodigios arbóreos, propaganda, poder imperial, legitimación divina.*

Resumen: *Este artículo analiza los prodigios imperiales vinculados con elementos arbóreos recogidos por las fuentes literarias grecolatinas. El estudio de su papel dentro de la propaganda religiosa desarrollada por los emperadores romanos como medio para justificar su poder permite aportar datos sobre el funcionamiento de los mecanismos de legitimación del princeps, especialmente en momentos de ruptura dinástica y guerra civil.*

Cuvinte-cheie: *prodigii arboricole, propagandă, putere imperială, legitimare divină.*

Rezumat: *Vegetal și divin: prodigii, putere și propagandă în Imperiul roman.* Acest studiu analizează prodigiile imperiale legate de elementul arboricol menționate de sursele antice greco-latine. Cercetarea rolului lor în propaganda religioasă dezvoltată de împărații romani în vederea justificării puterii poate contribui la îmbogățirea cunoașterii mecanismelor legitimării imperiale, mai ales când continuitatea dinastică era întreruptă.

TEOLOGIE ȘI POLITICĂ. MAXIM MĂRTURISITORUL DESPRE JUSTIFICAREA FORMELOR DE GUVERNĂMÂNT

Florin CRÎȘMĂREANU

(Centrul de Studii Clasice și Creștine, Facultatea de Filosofie și Științe Social-Politice, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași)

Keywords: *Maximus the Confessor, Epistle 10, Church, emperor, will, forms of government.*

Abstract: *Theology and Politics: Maximus the Confessor on the Justification of the Forms of Government.* In the lines below, I have tried to extract some elements, especially from the Epistle 10 (following the catalogue of Sherwood) and the acts of Saint Maximus' trial that deal with the role of the Emperor and in which way he could have interfered into the life of the Church. These elements have been corroborated with ideas extracted from other writings that were kept from the 7th century and, of course, my statements were based on the few studies of the contemporary exegesis that has approached this subject.

Cuvinte-cheie: *Maxim Mărturisitorul, Epistola 10, Biserică, împărat, voință, forme de guvernământ.*

Rezumat: *În rândurile de mai jos, am încercat să extrag unele elemente, mai ales din Epistola 10 (după catalogarea lui Sherwood) și actele procesului Sfântului Maxim, ce vizează rolul împăratului și în ce măsură acesta se poate implica în viața Bisericii. Aceste elemente au fost coroborate cu idei extrase din alte scrieri ce s-au păstrat din secolul al VII-lea și, bineînțeles, sprijinindu-mă pe cele câteva studii din exegeza contemporană care au abordat acest subiect.*

SEPT CORRESPONDANTS ROUMAINS DE JÉRÔME
CARCOPINO (V. BUESCU, G. CANTACUZINO, M.
ELIADE, N. IORGA, S. LAMBRINO, R. VULPE)

ET PAUL PERDRIZET (V. PÂRVAN, R. VULPE)

Dan DANA
(CNRS/HISOMA, Lyon)

Mots-clés : *correspondance savante, Victor Buescu, Gheorghe Cantacuzino, Jérôme Carcopino, Mircea Eliade, Nicolae Iorga, Scarlat Lambrino, Vasile Pârvan, Paul Perdrizet, Radu Vulpe.*

Résumé : *Cette édition commentée d'une quinzaine de lettres d'autres correspondants roumains de Jérôme Carcopino (Victor Buescu, Gheorghe Cantacuzino, Mircea Eliade, Nicolae Iorga, Scarlat Lambrino, Radu Vulpe) complète les échanges épistolaires connus avec Vasile Pârvan et Dionisie M. Pippidi. Cette collaboration franco-roumaine est enrichie par trois autres lettres reçues par Paul Perdrizet de Vasile Pârvan et Radu Vulpe. Les deux lots épistolaires apportent de nouveaux détails sur les liens unissant le monde savant français et les antiquisants roumains, sur plusieurs décennies.*

Cuvinte-cheie: *corespondență savantă, Victor Buescu, Gheorghe Cantacuzino, Jérôme Carcopino, Mircea Eliade, Nicolae Iorga, Scarlat Lambrino, Vasile Pârvan, Paul Perdrizet, Radu Vulpe.*

Rezumat: *Șapte corespondenți români ai lui Jérôme Carcopino (V. Buescu, G. Cantacuzino, M. Eliade, N. Iorga, S. Lambrino, R. Vulpe) și Paul Perdrizet (V. Pârvan, R. Vulpe). Această ediție comentată a 15 scrisori ale altor corespondenți români ai lui Jérôme Carcopino (Victor Buescu, Gheorghe Cantacuzino, Mircea Eliade, Nicolae Iorga, Scarlat Lambrino, Radu Vulpe) completează schimburile epistolare cunoscute cu Vasile Pârvan și Dionisie M. Pippidi. Colaborarea româno-franceză este întregită de trei alte scrisori primite de Paul Perdrizet de la Vasile Pârvan și Radu Vulpe. Cele două loturi epistolare aduc noi detalii despre legăturile unind lumea savantă franceză și antichizanții români, de-a lungul mai multor decenii.*

TRACCE DELLA RICEZIONE DEI *PUNICA* DI SILIO ITALICO IN ETÀ MODERNA: UN FORTUNATO RITRATTO DI ANNIBALE (SIL. 11, 342-346)

Carmela LAUDANI
(Università degli Studi della Calabria, Italia)

Keywords: *Silius Italicus, Livius, Hannibal, maiestas.*

Abstract: *Traces of the reception of Silius Italicus' Punica in modern age: a lucky portrait of Hannibal (Sil. 11, 342-346).* The article examines the traces of Fortleben in the modern age of some verses of the *Punica* of Silius Italicus (11, 342-346) repeatedly quoted and praised, as exemplary of noble and grandiose expression, in treatises of literary theory and rhetoric widely spread in France, Italy and England, and even in the United States. Apart from (recognized) intrinsic merits of the text, there is the undeniable weight of the Livian precedent, on which Silius builds one of the most characteristic episodes of the eleventh book of his poem.

Cuvinte-cheie: Silius Italicus, Livius, Hannibal, maiestas.

Rezumat: *Dovezi ale receptării scrierii Punica a lui Silius Italicus în epoca modernă: un fericit portret al lui Hannibal (Sil. 11, 342-346).* Articolul examinează urmele lui receptării în epoca modernă a unor versuri din *Punica* lui Silius Italicus (11, 342-346), citate și laudate în mod repetat, ca exemplu de expresie nobilă și grandioasă, în tratate de teorie literară și retorică răspândite pe scară largă în Franța, Italia, Anglia și chiar în Statele Unite. În afară de meritele intrinseci (recunoscute) ale textului, există greutatea incontestabilă a precedentului livian, pe care Silius construiește unul dintre cele mai caracteristice episoade ale celei de-a unsprezecea cărți a poemului său.

GIULIANO E LA COSTRUZIONE DEL CONSENSO: IL PANEGIRICO “RETICENTE” DI CLAUDIO MAMERTINO

Andrea MADONNA
(Scuola militare “Teulié” Milano, Italia)

Keywords: *Julian, consensus, panegyric, allusion, omission.*

Abstract: *Julian and reaching consensus: the reluctant panegyric of Claudius Mamertinus.* The Gratiarum actio speech which Claudius Mamertinus gave in the senate of Constantinople on 1st January 362 to thank Emperor Julian for appointing him as consul for that year is particularly meaningful when considering not only the common features such speech shares with the body of Panegyrici Latini (to which it belongs), but also the allusions and the omissions with which the speaker hints at or completely passes over in silence some issues that would be poignantly topical at a time when Emperor Julian's consensus was still to be built.

Cuvinte-cheie: *Julian, consensus, panegyric, aluzie, omisiune.*

Rezumat: *Iulian și construirea consensului: panegiricul „reticent” al lui Clavius Mamertinus.* *Gratiarum actio pe care Claudius Mamertinus a pronunțat-o în senatul de la Constantinopolis la 1 ianuarie 362 pentru a mulțumi împăratului Iulian pentru că l-a numit consul pentru acel an este deosebit de semnificativ atunci când se iau în considerare nu numai caracteristicile comune pe care le are acest discurs cu corpus-ul Panegyrici Latini (căruia îi aparține), dar și pentru aluziile și omisiunile cu care vorbitorul sugerează sau trece complet sub tăcere unele aspecte de actualitate, într-un moment în care consensul în jurul împăratului Iulian se afla încă în construcție.*

ABOUT FACE: A MEDUSAL SPOIL IN THE CHURCH OF THE ASSUMPTION OF THE BLESSED VIRGIN IN SMEDEREVO

Ljubomir MILANOVIĆ, Sanja PILIPOVIĆ

(The Institute for Byzantine Studies, The Serbian Academy of
Sciences and Arts; The Institute of Archaeology, Belgrade, Serbia)

Keywords: *Medusa, spoil, Smederevo, fortress, Gorgona, transformation.*

Abstract: *Situated in the vicinity of the medieval fortress on the site of the old city cemetery in Smederevo, the Church of the Assumption of the Blessed Virgin represents the only preserved sacral monument from the medieval town of Smederevo. The fortress in Smederevo was built during the reign of Despot Djurađ Branković between 1428-1456, as part of the capital of medieval Serbia. There are no written records that speak of the construction, function or ktetor (founder) of the church. The church is of a small dimension, with a narthex, nave, two conches on its north and south sides, and a polygonal apse. The uneven stone and brick construction technique found on the facade suggests that its builders were interrupted or in a hurry. On the basis of stylistic characteristics, it can certainly be concluded that it belongs to Moravian architecture and was built in the first half of the fifteenth century. What is particularly startling on the church's west façade is a roman spoil embedded in the upper north part of the wall, next to the main entrance to the church. The spoil consists of an upper part of a roman stele with a gable featuring a representation of Medusa's head en face with two birds in the corners. With limited evidence concerning the founder of the church and its exact date this paper will try to elucidate one possible reason for embedding the spoil in the church wall in Smederevo. Also, it will discuss the purpose of Medusa in Early Christian and Medieval art. The question that will be asked is was it simply a decorative element, or do it retain its ancient symbolism and meaning.*

Cuvinte-cheie: *Meduza, spolia, Smederevo, fortăreață, Gorgona, transformare.*

Rezumat: Despre chip: o spolia meduză în Biserica Adormirii Maicii Domnului din Smederevo. Situată în vecinătatea cetății medievale pe locul vechiului cimitir din Smederevo, Biserica Adormirea Maicii Domnului reprezintă singurul monument sacru conservat din orașul medieval Smederevo. Cetatea Smederevo a fost construită în timpul domniei despotului Djurađ Branković, între 1428-1456, ca parte a capitalei Serbiei medievale. Nu există date scrise care să vorbească despre construcția, funcția sau fondatorul bisericii. Biserica are o dimensiune mică, cu pronaos, naos, două conci pe laturile sale nordice și sudice și o absidă poligonală. Tehnica de construcție inegală, din piatră și cărămidă, găsită pe fațadă sugerează că constructorii săi au fost întreruși sau au făcut-o în grabă. Pe baza caracteristicilor stilistice, se poate concluziona cu siguranță că aparține arhitecturii moraviene și a fost construit în prima jumătate a secolului al XV-lea. Ceea ce este deosebit de uimitor pe fațada de vest a bisericii este o spolia romană înglobată în partea de nord a zidului, lângă intrarea principală a bisericii. Spolia constă dintr-o parte superioară a unei stele romane cu un fronton cu o reprezentare a capului Meduzei în față, cu două păsări în colțuri. Cu dovezi limitate cu privire la fondatorul bisericii și data exactă a acesteia, această lucrare va încerca să elucideze un posibil motiv pentru înglobarea acelei spolia în zidul bisericii din Smederevo. De asemenea, va discuta motivul Meduzei în arta timpurie creștină și medievală. Întrebarea care va fi pusă este dacă aceasta este pur și simplu un element decorativ sau își păstrează simbolismul și semnificația antică.

SANCTA SUPERBIA ÎN GÂNDIREA LUI IERONIM

Constantin RĂCHITĂ

(Interdisciplinary Research Institute, Humanities and Social Sciences, "Alexandru Ioan Cuza" University of Iași, România)

Keywords: *sancta superbia, asceticism, Jerome, biblical translation, exegesis.*

Abstract: Sancta superbia in Jerome's thought. *In a famous epistle, dedicated to Julia Eustochia (Ep. 22), Jerome promoted asceticism in Rome of the year 384. Among the exhortations, Jerome insisted in a curious manner that his disciple should learn a sancta superbia (Ep. 22, 16). This statement was interpreted as an adaptation of the Roman concept of nobilitas to the Christian discourse, without taking into account that superbia, although associated with the Roman aristocracy, has never been considered to be an ethical value in Roman world. Our paper aims to highlight studies that have examined how was perceived superbia in the Roman thought and to explain why Jerome used this concept in his works.*

Cuvinte-cheie: *sancta superbia, ascetism, Ieronim, traducere biblică, exegeză.*

Rezumat: Într-o celebră epistolă, dedicată Iuliei Eustochia (Ep. 22), Ieronim promova ascetismul în Roma anului 384. Printre îndemnuri, Ieronim insistă în mod ciudat că discipola sa ar trebui să învețe o „sfântă mândrie” (Ep. 22, 16). Această afirmație a fost interpretată ca pe o adaptare a conceptului roman de nobilitas la discursul creștin, fără să se țină cont că superbia, deși asociată cu aristocrația romană, nu a fost considerată niciodată o valoare etică în lumea romană. Articolul nostru urmărește să evidențieze studiile care au analizat modul în care era percepută superbia în gândirea romană și să explice de ce a folosit Ieronim acest concept în operele sale.

DRACONTIUS AND THE CROSSROAD OF RELIGIONS IN VANDAL AFRICA

Giampiero SCAFOGLIO

(Université Côte d’Azur, CEPAM UMR 7264 – CNRS, France)

Keywords: *Vandal kingdom, Dracontius, conflict between Arianism and Nicene Creed, poetry as criticism and protest.*

Summary: *The North African territory under Vandal domination in the 5th century AD is a real laboratory of religious experiences that testifies the overlap and imposition of Arianism on a population largely converted to Catholic Christianity for several generations, while pagan beliefs, habits and customs still survive, especially in rural areas. Against this background, the orator and poet Dracontius tries to carry out a delicate mediation between subjects and power, with the ambition to play an educational role towards both (a failed attempt that costs him a long prison sentence). This paper focuses on some themes that cut across Dracontius’ corpus (both mythological and Christian poems), witnessing to his commitment and efforts against Vandals’ constrictive religious policy, in order to promote a peaceful coexistence between rulers and ruled, but without ever denying his Nicene Creed.*

Cuvinte-cheie: *regatul vandal, Dracontius, conflict între arianism și Crezul nicean, poezia ca critică și protest.*

Rezumat: *Dracontius și intersecția religiilor în Africa vandală. Teritoriul nord-african sub dominația vandală în secolul al V-lea d.Hr. este un adevărat laborator de experiențe religioase care dovedește suprapunerea și impunerea arianismului asupra unei populații convertite în mare parte la creștinismul catolic de mai multe generații, în timp ce credințele, obiceiurile și obiceiurile păgâne încă supraviețuiesc în zonele rurale. În acest context, oratorul și poetul Dracontius încearcă să desfășoare o delicată mediere între supuși și putere, cu ambiția de a juca un rol educativ față de amândoi (o încercare eșuată, care îl costă o pedeapsă cu o lungă detenție). Această lucrare se concentrează asupra unor teme care traversează corpus-ul lui Dracontius (atât poezii mitologice, cât și creș-*

tine) și care mărturisind angajamentul și eforturile sale împotriva politicii religioase restrictive a vandalilor, pentru a promova o coexistență pașnică între conducători și guvernanți, dar fără a nega vreodată Crezul nicean.

“TONMODEL UND RELIEFMEDAILLONS AUS DEN DONAULÄNDERN”: UN’ATTESTAZIONE DA BARBOȘI (GALAȚI)

Alessandro TEATINI
(Università degli Studi di Sassari, Italia)

Keywords: *Barboși, castellum, clay medallions, Danubian provinces.*

Abstract: *“Tonmodel und Reliefmedaillons aus den Donauländern”: an evidence from Barboși (Galați).* An interesting object exhibited in the Museum of History at Galați and found in one of the cemeteries near the castellum of Barboși can be identified as a clay medallion that falls into a class of materials first analyzed by A. Alföldi and including also circular molds. The most recent studies on this class confirmed, on the one hand, its prevalent (but not exclusive) diffusion in the Danubian provinces, while on the other they revised the early interpretation that related them to the production of sweets. In the light of these updated considerations, this medallion that came to light more than half a century ago has been analyzed here, putting forward new proposals for the interpretation both on its nature and on the characteristics of its relief decoration.

Parole-chiave: *Barboși, castellum, medaglione fittile, province danubiane.*

Riassunto: *Un interessante oggetto esposto al Museo di Storia di Galați e ritrovato in una delle necropoli presso il castellum di Barboși è identificabile come un medaglione fittile inquadrabile in una classe di materiali analizzata per primo da A. Alföldi e comprendente anche matrici circolari. Gli studi più recenti su tale classe hanno confermato, da un lato, la sua diffusione prevalente (seppur non esclusiva) nelle province danubiane, mentre dall’altro hanno rivisto l’interpretazione iniziale che li collegava alla produzione di dolci. Alla luce di tali aggiornate considerazioni viene qui analizzato questo medaglione venuto in luce più di mezzo secolo or sono, avanzando nuove proposte di lettura tanto sulla sua natura quanto sulle caratteristiche della sua decorazione a rilievo.*

Cuvinte-cheie: *Barboși, castellum, medalion în relief, provincii dunărene.*

Rezumat: *“Tonmodel und Reliefmedaillons aus den Donauländern”: o dovadă de la Barboși (Galați).* Un interesant obiect expus la Muzeul de Istorie din Galați și găsit într-una din necropolele castellum-ului de la Barboși poate fi identificat ca un medalion de lut ce poate fi încadrat într-o clasă de mate-

riale analizate mai întâi de A. Alföldi și care curpinde, de asemenea, și matrițele circulare. Cele mai recente studii privind această clasă au confirmat, pe de o parte, difuzarea sa predominantă (deși nu exclusivă) în provinciile dunărene, iar, pe de altă parte, au revizuit interpretarea inițială, care le lega de producerea de dulciuri. În lumina acestor considerații actualizate, este analizat aici acest medalion care a ieșit la lumină cu mai mult de o jumătate de secol în urmă, avândând noi propuneri de interpretare atât asupra naturii sale, cât și a caracteristicilor decolului său în relief.

L'ARGUMENTUM A CONTINENTIA ALLA PROVA DELL'INVETTIVA DA SCIPIONE A CATILINA

Antonella TEDESCHI

(Dipartimento di Studi Umanistici, Università di Foggia, Italia)

Keywords: *rhetoric, invective, continentia.*

Abstract: *The argumentum a continentia in the invective from Scipio to Catiline.* Scipio Africanus represents over the centuries – thanks to Cicero, Livius and Petrarch – the perfect leader. His sexual continentia is reflected in a moderate management of power. But an anti-scipionic tradition circulated in Rome, aimed at compromising his reputation. The rhetoric had a large repertoire of arguments for the demolition of an opponent, based on the emphasis on character tendencies or on the insinuation of doubts about morality. This technique is used by Cicero against his adversaries, in his intense political and oratory activity, and above all against Catiline. Condemning the sexual perversions of Catiline and his amici, Cicero presents himself as a defender of an upright ethics, strengthens his political action and gets rid of those who oppose it.

Cuvinte-cheie: *retorică, invectivă, continentia.*

Rezumat: *Argumentum a continentia in invectivă de la Scipio la Catilina.* Datorită lui Cicero, Livius și Petrarca, Scipio Africanus reprezintă, de-a lungul secolelor, liderul perfect. Continentia sa sexuală se reflectă într-o gestionare moderată a puterii. Dar la Roma a circulat o tradiție anti-scipionică, menită să-i compromită reputația. Retorica avea un repertoriu larg de argumente pentru demolarea unui adversar, bazat pe accentuarea tendințele de caracter sau pe insinuarea îndoielilor cu privire la moralitate. Această tehnică este folosită de Cicero împotriva adversarilor săi, în intensa sa activitate politică și oratorie, și mai ales împotriva lui Catilina. Condamnând perversiunile sexuale ale lui Catilina și ale prietenilor săi, Cicero se prezintă ca un apărător al unei etici verticale, își întărește acțiunea politică și elimină pe cei care se opun.